

Sag C-600/19**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for forelæggelse:**

6. august 2019

Forelæggende ret:

Audiencia Provincial de Zaragoza (Spanien)

Afgørelse af:

12. juli 2019

Appellant:

MA

Appelinstævnt:

Ibercaja Banco, S.A.

Hovedsagens genstand

Appel iværksat til prøvelse af en kendelse, som i forbindelse med en tvangsfuldbyrdelsesprocedure har godkendt opkrævning af renter, idet der ikke rettidigt er blevet rejst indsigelse, hvilket indebærer, at det ikke er muligt at undersøge, om visse kontraktvilkår er urimelige, eftersom retskraften er indtrådt.

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Den forelæggende ret har stillet fire præjudicielle spørgsmål. Ved det første præjudicielle spørgsmål ønskes det afklaret, om det er i overensstemmelse med artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF, når det af en national lovgivning følger, at såfremt den kompetente ret ikke på det tidspunkt, hvor der anordnes fuldbyrdelse, ex officio har fundet, at der foreligger et urimeligt kontraktvilkår, kan denne ikke ex officio foretage en fornyet undersøgelse af dette vilkår, selv om der ved den indledningsvis udførte kontrol intet blev anført vedrørende gyldigheden af de undersøgte vilkår.

Ved det andet præjudicielle spørgsmål ønskes det oplyst, om rekvisitus, hvis vedkommende ikke rejser indsigelse om, at kontraktvilkårene er urimelige, under den ved lov fastsatte procedure herfor, når denne indsigelsessag er afgjort, kan indlede en ny procedure, selv om der hverken foreligger nye faktiske eller retlige oplysninger.

Med det tredje præjudicielle spørgsmål ønskes det oplyst, om retten – hvis det andet spørgsmål besvares benægtende, fordi der antages at være indtrådt en præklusionsvirkning, som er til hinder for, at debitor på ny rejser spørgsmålet om, hvorvidt kontraktvilkårene er urimelige – ex officio kan foretage en sådan kontrol.

Med det fjerde præjudicielle spørgsmål ønskes det oplyst, om tvangsfuldbyrdsproceduren – efter godkendelsen af salget og tildelingen af ejendommen – kan anses for afsluttet, og om det dermed er muligt enten ex officio eller på anmodning af en af parterne at rejse indsigelse om, at et kontraktvilkår er urimeligt og dermed ugyldigt, hvilket kan få indflydelse på tvangsfuldbyrdsproceduren.

Præjudicielle spørgsmål

- 1) Er en national lovgivning, hvoraf det følger, at såfremt et bestemt urimeligt kontraktvilkår har været underkastet den indledende domstolsprøvelse ex officio ved anordningen af fuldbyrdelse [negativ kontrol af gyldigheden af vilkårene], er denne prøvelse til hinder for, at den samme ret efterfølgende ex officio efterprøver det pågældende kontraktvilkår, når de faktiske og retlige oplysninger forelå allerede fra begyndelsen, selv om der intet er anført vedrørende gyldigheden af kontraktvilkårene i hverken konklusionen eller begrundelsen vedrørende denne indledende prøvelse, i overensstemmelse med effektivitetsprincippet, som er fastlagt i artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF, i henhold til den af Domstolen anlagte fortolkning heraf?
- 2) Dernæst opstår spørgsmålet, om rekvisitus, når de faktiske og retlige oplysninger, som afgør, om et vilkår i en forbrugeraftale, er urimeligt, allerede foreligger, ikke rejser indsigelse mod vilkåret under en indsigelsesprocedure som fastsat i loven, efter afgørelsen af denne sag kan indlede en ny procedure, hvorunder det undersøges, om et eller flere andre kontraktvilkår er urimelige, når den pågældende havde mulighed for at rejse indsigelse mod disse under den almindelige procedure i henhold til loven? Det ønskes nærmere bestemt oplyst, om der indtræder en præklusionsvirkning, som er til hinder for, at forbrugeren under samme fuldbyrdsessøgsmål eller i et efterfølgende anerkendelsessøgsmål på ny rejser spørgsmålet om, hvorvidt et andet kontraktvilkår er urimeligt?
- 3) Det tredje spørgsmål vedrører det tilfælde, at det anses for at være i overensstemmelse med direktiv 93/13 [...], at parten ikke kan indlede en anden eller yderligere indsigelsesprocedure med henblik på at gøre gældende, at et

vilkår, som parten tidligere har kunnet rejse indsigelse mod, fordi de nødvendige faktiske og retlige oplysninger allerede var fastlagt, er urimeligt, idet det ønskes oplyst, om denne omstændighed kan tjene som grundlag for, at retten – som har fået kendskab til vilkårets urimelige karakter – kan udøve sin kontrolbeføjelse ex officio?

- 4) Det fjerde spørgsmål har til formål at afgøre, om det – efter godkendelsen af salget og tildelingen af ejendommen, som i teorien kan overdrages til den samme kreditor, og som ligeledes har den virkning, at ejendomsretten til den ejendom, der blev stillet som garanti og er blevet realiseret, er blevet overført – er foreneligt med EU-retten, at der anlægges en fortolkning, hvorefter det efter proceduren er afsluttet, og formålet med proceduren er opnået, dvs. realiseringen af sikkerheden, er muligt for debitor at indlede nye procedurer med påstand om, at det fastslås, at et urimeligt kontraktvilkår er ugyldigt, hvilket har indflydelse på fuldbyrdelsessøgsmålet, eller om det, når denne overdragelse, som kan være til kreditor og omfatte optagelse i ejendomsregistret, er sket, er muligt for retten at foretage en prøvelse ex officio, som medfører, at hele fuldbyrdelsessøgsmålet annulleres eller ender med at påvirke de beløb, der er dækket af pantet, hvilket kan have indvirkning på de betingelser, hvorunder buddene blev afgivet?

Anførte EU-retlige bestemmelser

Den Europæiske Unions Domstols praksis

Dom af 26. januar 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, præmis 51 og 52).

Dom af 14. marts 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 27 og 28 samt præmis 37-39).

Dom af 29. oktober 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, præmis 37, 38 og 39).

Dom af 7. december 2017, Santander (C-598/15, EU:C:2017:945, præmis 59 og 60).

Anførte nationale bestemmelser

De nationale bestemmelser

Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lov nr. 1/2000 om den civile retspleje) af 7. januar 2000, navnlig artikel 136 og 222, artikel 447, stk. 2, artikel 517, artikel 552, stk. 1, og artikel 557, 571 og 695.

Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (lov nr. 1/2013 om forbedring af

beskyttelsen af pantebrevsdebitorer, gældsoplægning og almene lejeboliger) af 14. maj 2013.

Ley 5/2019, de 15 de marzo, reguladora de los contratos de crédito inmobiliario (lov nr. 5/2019 om kreditaftaler vedrørende fast ejendom) af 15. marts 2019, navnlig tredje overgangsbestemmelse.

Código Civil (civillovbogen), navnlig artikel 1129.

National retspraksis

Tribunal Supremos (øverste domstol) dom nr. 462/2014 (ECLI:ES:TS:2014:4617)

Tribunal Supremos (øverste domstol) dom nr. 463/2014 (ECLI:ES:TS:2014:4972)

Tribunal Supremos (øverste domstol) dom nr. 526/2017 (ECLI:ES:TS:2017:3373)

Tribunal Supremos (øverste domstol) dom nr. 576/2018 (ECLI:ES:TS:2018:3553)

Tribunal Supremos (øverste domstol) dom nr. 628/2018 (ECLI:ES:TS:2018:3734)

Tribunal Supremos (øverste domstol) dom nr. 484/2010 (ECLI:ES:TS:2010:4294)

Tribunal Supremos (øverste domstol) dom nr. 31/2019 (ECLI:ES:TS:2019:31)

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

- 1 Efter indgåelsen af en låneaftale på 198 400 EUR med pant i fast ejendom mellem Ibercaja Banco, S.A. og PO og MA og efter manglende betaling af fem afdrag anmodede Ibercaja Banco om realisering af et enfamiliehus (til en anslået værdi på 299 290 EUR) med henblik på inddrivelse af kapital og forfaldne renter, som ikke var blevet betalt, med forbehold af en efterfølgende opkrævning af morarenter.
- 2 Den fastsatte årlige nominelle rente for lånet var på 2,750% indtil udgangen af 2005, hvorefter der ville blive anvendt en variabel rente som fastlagt i vilkår 3a, og mindstetillægget på rentesatsen ville være på mindst 0,5%. Den årlige nominelle sats for morarenter var på 19%.
- 3 Den 26. januar 2015 blev der afsagt kendelse om fuldbyrdelse i forhold til låntagerne (PO og MA), som blev pålagt at betale og blev meddelt en frist på ti dage til at rejse indsigelse mod fuldbyrdelsen. Samme dag vedtog justitskontoret et dekret, som fastslog, at ejendomskontoret skulle udstede et bevis for ejendomsretten og de øvrige tinglige rettigheder i forbindelse med ejendommen samt for rekvirentens fortsatte pant heri.

- 4 Rekvisitus PO døde, hvorefter SP og JK i deres egenskab af mulige arvinger efter loven blev parter i sagen.
- 5 Efter en auktion, hvor der ikke blev modtaget noget bud, anmodede Ibercaja om at sælge ejendommen for 179 574 EUR, idet selskabet oplyste, at det ville give Residencial Murillo, S.A., hammerslag, hvilket selskab accepterede dette og forelagde en kvittering for indbetalingen af ovennævnte beløb.
- 6 Den 25. oktober 2016 blev sagsomkostningerne fastsat til 2 886,19 EUR, og der blev anmodet om opkrævning af renter på i alt 32 538,28 EUR efter beregning af en rente på 12% i henhold til lov nr. 1/2013, hvilket blev forkyndt for rekvisitus. Ved dekret af 13. december 2016 blev fastsættelsen af sagsomkostningerne til ovennævnte beløb godkendt.
- 7 Ved skrivelse af 9. november 2016 rejste MA indsigelse mod opkrævningen af renter, idet vedkommende gjorde gældende, at sjette kontraktvilkår om morarenter på 19% samt guld klausulen var urimelige.
- 8 Der blev truffet beslutning om at undersøge eventuelle urimelige kontraktvilkår i eksekutionsgrundlaget, idet det blev vurderet, at bl.a. kontraktvilkåret om førtidig ophævelse af lånet, kunne være urimeligt, hvilket blev meddelt parterne. Ibercaja rejste indsigelse mod udsættelsen af sagen og anførte, at det ikke var det rette tidspunkt til at fastslå, at kontraktvilkårene var urimelige, eftersom der var blevet givet hammerslag, og sagsomkostningerne var blevet godkendt.
- 9 Ved rettens kendelse besluttedes det at udsætte sagen og afvente afgørelsen af et bestemt præjudicielt spørgsmål forelagt af Tribunal Supremo (øverste domstol) om førtidig ophævelse og morarenter. Ibercaja appellerede denne kendelse, og Audiencia Provincial (regional domstol) ophævede udsættelsen, idet det besluttedes, at sagen skulle fortsætte.
- 10 Ved rettens kendelse af 20. november 2017 blev det fastslået, at kontraktvilkåret om førtidig ophævelse var urimeligt, og at det var ufornuddent at træffe afgørelse om fuldbyrdelsen. Ibercaja iværksatte appel, som MA anfægtede. Ved kendelse af 28. marts 2018 ophævede Audiencia Provincial (regional domstol) den appellerede kendelse og besluttede, at sagen skulle fortsætte, idet nævnte domstol var af den opfattelse, at det ikke var muligt at undersøge, hvorvidt bestemte kontraktvilkår (f.eks. om førtidig ophævelse) var urimelige, fordi aftalen om lån mod pant i fast ejendom havde haft retsvirkning, og garantien var blevet inddraget, uden at forbrugeren havde udøvet sine rettigheder. Eftersom ejendomsretten var blevet overdraget, anførte nævnte domstol, at denne ret måtte respekteres af hensyn til retssikkerhedsprincippet for etablerede ejendomsforhold.
- 11 Ved rettens kendelse af 31. juli 2018 blev anfægtelsen af opkrævningen af de fastsatte renter på i alt 32 389,89 EUR forkastet, fordi sagen var blevet indledt efter lov nr. 1/2013, uden at der var rejst indsigelse, og dermed var det ikke muligt at undersøge, om kontraktvilkårene var urimelige, idet retskraften var indtrådt.

- 12 MA appellerede kendelsen af 31. juli 2018, hvilken appel Ibercaja, S.A., anfægtede. Audiencia Provincial (regional domstol) modtog sagsakterne, hvorefter det præjudicielle spørgsmål er blevet forelagt.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 13 Parternes argumenter fremgår af punkt 7-9 og punkt 12 ovenfor.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 14 Det foreliggende præjudicielle spørgsmål er tæt forbundet med sag C-497/19. Det, der såvel i ovennævnte sag som i denne sag ønskes oplyst – omend der i denne sag ønskes en yderligere præcisering – er, om princippet om den effektive virkning af reglerne om forbrugerbeskyttelse i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993, navnlig om at urimelige vilkår ikke er bindende, jf. dets artikel 6, er forenelig med virkningen af retskraft og præklusion og med fastlæggelsen af et endeligt tidspunkt i fuldbyrdelsessøgsmålet, hvor det ikke længere er muligt at rejse indsigelse om, at et kontraktvilkår er urimeligt, med forbehold af at forbrugeren kan gøre sine rettigheder gældende i et efterfølgende anerkendelsessøgsmål.
- 15 Det væsentligste udestående problem inden for civilprocessen i Spanien hvad angår forbrugerbeskyttelse er indvirkningen af de nye proceduremæssige kriterier, som kan udledes af Domstolens praksis vedrørende retskraft og præklusion.

Den pligt i procesledelsen, som domstolene er pålagt til ex officio at søge og annullere urimelige kontraktvilkår, har formet princippet om retskraft. Ved bestemmelsen af retskraftens grænser og effektivitet med hensyn til forbrugerbeskyttelse skal de nationale domstole i praksis forholde sig til relevante tvivlsspørgsmål som følge af retskraftens upræcise karakter. Det er navnlig ikke afklaret, om der i fuldbyrdelsessøgsmål indtræder en procesafsluttende virkning i forhold til muligheden for at undersøge, om kontraktvilkår i forbrugeraftaler er gyldige.

- 16 I spansk procesret er der i Ley de Enjuiciamiento Civil (lov om den civile retspleje, herefter »LEC«) to store kategorier af civile søgsmål: anerkendelsessøgsmål og fuldbyrdelsessøgsmål.

Anerkendelsessøgsmålet er en sag om realiteten, der anvendes som almindeligt retsmiddel i forholdet mellem private, hvorunder der anmodes om retsbeskyttelse af en ret, som den sagsøgte ikke har anerkendt eller har gjort indgreb i, og om en endelig afgørelse, idet det ikke efterfølgende er muligt ved senere lejligheder at få en domstols behandling af det samme spørgsmål eller opnå samme beskyttelse på grundlag af samme søgsmålsgrund (LEC's artikel 222).

Ved siden af denne kategori findes samtidig fuldbyrdelsessøgsmålet, som er kendetegnet ved, at det ikke forudsætter en forudgående fastlæggelse af

rettigheder. Med dette indledes de egentlige nødvendige skridt med henblik på opfyldelse af en ret. Betingelsen for at få direkte adgang til et sådant fuldbyrdelsessøgsmål er, at den rettighed, som gøres gældende, er anerkendt ved en adkomst eller et dokument, som ifølge lov har denne virkning. Listen over eksekutionsgrundlag findes i LEC's artikel 517, der på samlet vis regulerer de såkaldte processuelle eksekutionsgrundlag (heriblandt navnlig dommen, som afslutter anerkendelsessøgsmålet) og de aftaleretlige eksekutionsgrundlag. Sidstnævnte har oprindelse uden for retssagen og er kontrakter, hvoraf følger en pligt for debitor til at erlægge kreditor en pengeydelse, som er forfalden, eksigibel og præcist angivet med bogstaver eller tal (LEC's artikel 571). Grunden til, at lovgiver i de tilfælde, som er reguleret i denne artikel, har givet mulighed for direkte adgang til et fuldbyrdelsessøgsmål og gå uden om et anerkendelsessøgsmål, hvori den pågældendes ret fastslås, er, at anerkendelsen af gælden sker ved en række retlige garantier, som gør det muligt at antage, at gælden faktisk består.

- 17 Det skal præciseres, at det ikke kun er det, der er afgjort i en sag om realiteten, der har retskraft, men også det, som sagsøgeren kunne have gjort gældende som søgsmålsgrund i den af ham anlagte sag, eller det, som sagsøgte kunne have gjort gældende som indsigelse, men som ikke blev gjort gældende, dvs. præklusionsvirkningen.

Præklusion kaldes ofte »egentlig retskraft«, eftersom den også bevirker en lukning eller afslutning af sagen såvel som af proceskravet. Retskraft er nært forbundet med værdien af retssikkerheden, men det er præklusion også, idet lovgiver har søgt at undgå en endeløs række af sager om den samme rettighed.

Præklusion kan ligesom retskraft anskues som et formelt aspekt i form af en virkning i selve sagen eller i materiel forstand som en virkning på krav og indsigelser. Som en formel virkning vil den være til hinder for, at en part inden for den samme sag udnytter en procesbeføjelse, som denne part havde lejlighed til at udnytte på det rette tidspunkt under sagen uden at gøre det (LEC's artikel 136), og som en materiel virkning vil den være til hinder for, at parten i en anden sag gør et krav gældende, som er baseret på en søgsmålsgrund eller en indsigelse, som parten kunne have gjort gældende i den første sag (LEC's artikel 222).

- 18 Spansk ret giver debitor mulighed for at indlede en procedure, hvorunder der foretages en retslig undersøgelse af et begrænset område vedrørende indsigelse mod fuldbyrdelse. Forud for lov nr. 1/2013 om forbedring af beskyttelsen af pantebrevsdebitorer, gældsoplægning og almene lejeboliger af 14. maj 2013 blev spørgsmål vedrørende gyldigheden af forpligtelsen henskudt til et eventuelt anerkendelsessøgsmål, som skulle anlægges af debitor. Denne lov indførte mulighed for at rejse indsigelse mod urimelige kontraktvilkår både under et almindeligt fuldbyrdelsessøgsmål (LEC's artikel 557, stk. 1, nr. 7) og under den særlige procedure for realisering af pant i fast ejendom (LEC's artikel 695, stk. 1, nr. 4). Det blev ikke alene gjort muligt at rejse indsigelse med henblik på at gøre gældende, at standardkontraktvilkår i forbrugeraftaler er urimelige og dermed

ugyldige, men domstolene blev også pålagt en pligt til ex officio, og indledningsvis, at prøve, om der eventuelt foreligger urimelige kontraktvilkår i forbindelse med denne aftaleindgåelse (LEC's artikel 552, stk. 1, nr. 2).

Både en indsigelse om urimelige kontraktvilkår rejst på begæring af debitor og den indledende prøvelse ex officio som fastsat i loven tager sigte på de kontraktvilkår, på hvilke anordningen af fuldbyrdelse eller gældens størrelse kan støttes.

- 19 I forhold til LEC var retskraften af den retsafgørelse, som træffes vedrørende en indsigelse i et fuldbyrdelsessøgsmål, omtvistet. Det kriterium, som Tribunal Supremo (øverste domstol) har anvendt vedrørende retskraft i fuldbyrdelsessøgsmål, er generelt, at retskraft anses for at være indtrådt i forhold til de indsigelsesgrunde, som faktisk er gjort gældende, og som er behandlet af domstolen; de forhold, der allerede er afgjort i en indsigelsesprocedure under en fuldbyrdelsessag, har retskraft også i forhold til de indsigelsesgrunde, som kunne have været rejst, men som ikke blev det. Der er tale om præklusionsvirkningen: Det, som kunne have været gjort gældende, blev ikke gjort gældende, og debitor kan således ikke senere anlægge et anerkendelsessøgsmål, hvorunder det fastslås, at en sådan indsigelsesgrund foreligger. Det er denne praksis, som er fulgt i sager vedrørende fuldbyrdelsessøgsmål i Tribunal Supremos (øverste domstol) domme i sag nr. 4617/2014 og nr. 4972/2014.

Denne retspraksis har Tribunal Supremo (øverste domstol) overført til sager om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler. I denne forbindelse kan nævnes denne domstols domme i sag nr. 3373/2017, nr. 3553/2018 og nr. 3734/2018.

- 20 Problemstillingen opstår i forbindelse med muligheden for at overføre denne retspraksis eller gøre den forenelig med de krav vedrørende debtors/forbrugerens ret til kontradiktion, som følger af Domstolens praksis.

Den mest relevante af Domstolens domme må antages at være dommen af 26. januar 2017 i sagen Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60). I denne dom tages der stilling til problemstillingen vedrørende retskraft og forbrugerbeskyttelse, og det fastslås, at denne beskyttelse ikke kan anses for at være ubegrænset, og at den må vige for et universelt princip om sammenhæng i retsordenen, dvs. retssikkerhedsprincippet.

I denne dom anføres det desuden, at definitionen af retskraft henlægges til national ret. Som følge heraf skal de betingelser, som den spanske Tribunal Supremo (øverste domstol) har fastlagt, overholdes, og dens generelle praksis, som den synes at have udvidet til at omfatte forbrugerbeskyttelse, anvendes. Det vil indebære, at såfremt denne forudgående prøvelse ved den ret, som træffer afgørelse i fuldbyrdelsessøgsmålet, foreligger, uden at dette dog på nogen måde formelt er tilkendegivet, eller idet alene den eventuelt urimelige karakter af en konkret indsigelsesgrund er gjort gældende, og hvis samme indsigelsesgrund ikke er blevet rejst vedrørende et eller flere urimelige kontraktvilkår i en eventuel

indsigelsesprocedure indledt af debitor, vil der skabes retskraft eller indtræde en procesafsluttende virkning for proceduren, præklusion, eller parten vil fortabe muligheden for at udnytte sin procesbeføjelse til at indbringe spørgsmålet om et kontraktvilkårs urimelige karakter for en domstol, når indsigelsesfristen er udløbet, både under samme fuldbyrdelsessag – efter indsigelsen – og i et fremtidigt anerkendelsessøgsmål.

Denne dom henviser imidlertid ikke blot til national ret med henblik på definitionen af retskraft, men opstiller ligeledes en række betingelser og begrænsninger, navnlig i præmis 51 og 52. I præmis 51 fastslås, at: »de betingelser, der fastsættes i de nationale lovgivninger, som artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 henviser til, ikke må skade indholdet af den ret, som forbrugerne har i henhold til denne bestemmelse, hvorefter de ikke er bundet af et vilkår, der vurderes at være urimeligt«, og i præmis 52, at »[i] det tilfælde, hvor en national ret i forbindelse med en tidligere undersøgelse af en omtvistet kontrakt, der har ført til vedtagelsen af en afgørelse, der har fået retskraft, har begrænset sig til at egen drift at undersøge et eller bestemte vilkår i kontrakten i lyset af direktiv 93/13, pålægger direktivet en national ret som den i hovedsagen omhandlede – hvortil forbrugeren forskriftsmæssigt har indbragt sagen og har rejst indsigelse herom som et led heri – på begæring af parterne eller af egen drift, når den råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige til dette formål, at efterprøve, om de øvrige vilkår i den nævnte kontrakt eventuelt er urimelige. I mangel af en sådan kontrol ville beskyttelsen af forbrugeren være mangelfuld og utilstrækkelig og hverken udgøre et egnet eller et effektivt middel til at bringe anvendelsen af denne type vilkår til ophør, i modsætning til, hvad der er fastsat i artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13«.

I henhold til national ret er retten imidlertid som anført forpligtet til at undersøge alle kontraktvilkårene, også selv om det alene er bedømmelsen vedrørende de vilkår, der kan anses for at være urimelige, som tilkendes gives. I henhold til LEC's artikel 552, stk. 1, skal eksekutionsgrundlaget undersøges i sin helhed; selv om der alene indledes en kontradiktorisk procedure vedrørende de vilkår, som efter rettens opfattelse eventuelt er urimelige, indebærer udøvelsen af denne kontrol, at de øvrige kontraktvilkårs gyldighed vurderes.

- 21 Domstolen har fremhævet betydningen af retskraft i retssager, idet de trufne afgørelser skal være uforanderlige for at overholde retssikkerhedsprincippet. Retskraft er tæt forbundet med præklusion, som indebærer, at når fristen for at foretage en proceshandling er udløbet, mister parten muligheden for at foretage den.

Det er i Domstolens praksis anerkendt, at EU-retten tillader præklusion i denne forstand, herunder navnlig i dom af 29. oktober 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731) vedrørende den overgangsordning, som blev indført ved nævnte nationale lov nr. 1/2013 om forbedring af beskyttelsen af pantebrevsdebitorer, gældsoplægning og almene lejeboliger, der med henblik på at leve op til Domstolens praksis indførte mulighed for debitor/forbrugeren for i forbindelse

med realisering af pant i fast ejendom at rejse indsigelse mod den urimelige karakter af visse af vilkårene, og hvor denne lovs overgangsbestemmelser i forhold til de tilfælde, hvor den ordinære indsigelsesfrist var udløbet, indrømmede en ekstraordinær frist på en måned for på ny at rejse indsigelse på grundlag af eksistensen af urimelige kontraktvilkår. Domstolen var af den opfattelse, at dette processuelle redskab – den frist, der blev betegnet som ekstraordinær – ikke var i overensstemmelse med EU-retten. Domstolens begrundelse er følgende:

»Inden lov nr. 1/2013's ikrafttræden indeholdt nævnte forkyndelse imidlertid ingen oplysninger om de nævnte forbrugeres ret til at fremsætte indsigelse mod fuldbyrdelsen under påberåbelse af, at et kontraktvilkår, der udgør grundlaget for fuldbyrdelsesdokumentet, er urimeligt, idet der først ved lov nr. 1/2013 blev indført en sådan mulighed i artikel 557, stk. 1, nr. 7, i den civile retsplejelov.

Under disse omstændigheder kunne forbrugerne – navnlig henset til kontradiktionsprincippet, retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning – ikke med rimelighed antages at forvente, at de har fået en ny mulighed for at fremsætte indsigelse, eftersom de ikke blev informeret herom efter den samme procedure, som den, hvormed de havde modtaget de oprindelige oplysninger.

Det skal følgelig bemærkes, at for så vidt som den omtvistede overgangsbestemmelse fastsætter, at den præklusive frist begynder at løbe i det foreliggende tilfælde, uden at de berørte forbrugere personligt informeres om muligheden for at påberåbe sig en ny indsigelsesgrund inden for rammerne af en fuldbyrdelsesprocedure, der allerede er indledt inden den nævnte lovs ikrafttræden, er denne overgangsbestemmelse ikke af en sådan art, at den kan sikre den fulde udnyttelse af denne frist, og således den effektive udøvelse af den nye ret, der er blevet givet ved den omhandlede lovændring.«

Denne retspraksis kan imidlertid kun forstås i lyset af den omstændighed, at Domstolen selv har tilladt præklusive frister. Det skal bemærkes, at der i samme doms præmis 27 og 28 henvises til de principper, der ligger til grund for den nationale retspleje, nemlig kontradiktionsprincippet, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling. Det fremgår nærmere bestemt af Domstolens praksis, at selv om den fandt, at overgangsordningen i henhold til lov nr. 1/2013 ikke ydede garanti for kontradiktionsprincippet, skyldes dette, at det antages, at der foreligger præklusive frister, der er i overensstemmelse med EU-retten, som udtryk for et processuelt mindstekrav og af hensyn til retssikkerhedsprincippet.

- 22 Under disse omstændigheder opstår der tvivl om, hvordan disse principper skal koordineres med de forskellige domme, som Domstolen selv har afsagt, praksis fra Tribunal Supremo (øverste domstol) og national lovgivning.

Med henblik på at skabe overensstemmelse med Domstolens praksis blev der i den nationale retsplejelov indført en prøvelse af, om der foreligger urimelige

kontraktvilkår, både i almindelige fuldbyrdelsessøgsmål og i sager om realisering af pant i fast ejendom. Den første prøvelse er en prøvelse ex officio, som skal foretages af retten selv, inden fuldbyrdelsesproceduren indledes, og før fuldbyrdelse anordnes. Særkendet ved denne prøvelse er, at den indebærer en betinget og negativ bedømmelse. Der træffes ikke afgørelse om kontraktvilkårenes gyldighed, men alene om deres ugyldighed. Der er ikke tale om en positiv, men om en negativ bedømmelse af vilkårenes gyldighed. Som følge af prøvelsen af det aftaleretlige eksekutionsgrundlag tages alene vilkår, som retten finder urimelige, i betragtning, og i forhold til disse indledes en kontradiktorisk procedure, som fører til en afgørelse vedrørende deres gyldighed.

Hvad angår de øvrige vilkår vil der ikke, når de har været underkastet den gyldighedsprøvelse, som foretages af den ret, der træffer afgørelse i fuldbyrdelsessagen, foreligge nogen begrundelse fra denne rets side. Der afgives ikke nogen udtrykkelig erklæring om, at de er gyldige, selv om den indledende prøvelse indebærer en implicit antagelse om, at dette er tilfældet. Dette er forløbet i den procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom, som har givet anledning til denne anmodning om præjudiciel afgørelse.

Det skal gentages, at denne indledende procedure alene indebærer en negativ bedømmelse, hvilket er i overensstemmelse med fuldbyrdelsessøgsmålet, hvorunder der i princippet ikke fastslås rettigheder. Med en negativ bedømmelse står intet i vejen for debtors ret til kontradiktion, og debitor kan således, efter at fuldbyrdelse er anordnet, rejse indsigelse med den begrundelse, at andre vilkår, som ikke udtrykkeligt er blevet bedømt i forbindelse med den indledende prøvelse ex officio, er urimelige.

I forhold til de vilkår, som debitor oprindeligt hævdede var urimelige, må der imidlertid nødvendigvis træffes en afgørelse i et anerkendelsessøgsmål, som enten er negativ, såfremt vilkårene anses for at være urimelige, eller positiv, såfremt det omvendte er tilfældet.

Hvad der i nærværende sammenhæng står klart, er, at sådanne afgørelser, som træffes efter den nødvendige kontradiktion mellem parterne, har retskraft, således at hverken debitor ved at rejse indsigelse eller retten ved at udnytte sin beføjelse til en prøvelse ex officio vil kunne kræve en prøvelse af det, som allerede er afgjort i modsat retning.

Tvivlen i den konkrete sag opstår, når den indledende prøvelse ex officio ikke fører til, at retten bestemmer, at der skal anordnes en høring af parterne, fordi den ikke har fundet et eneste kontraktvilkår urimeligt, eller fordi den alene har fundet et bestemt kontraktvilkår urimeligt. Det vil sige, at der anordnes fuldbyrdelse, og der angives ikke nogen positiv eller negativ bedømmelse vedrørende kontraktvilkårenes gyldighed, heller ikke selv om retten har efterprøvet denne gyldighed.

- 23 Som det andet tvivlsspørgsmål opstår det problem, om en debitor, som indledningsvis har rejst indsigelse med henvisning til, at bestemte kontraktvilkår er urimelige, efterfølgende – selv om der er indtrådt præklusion vedrørende denne beføjelse – på ny kan rejse en indsigelse vedrørende et vilkår, som denne finder urimeligt, idet denne indsigelse imidlertid ikke blev rejst på det rette tidspunkt under sagen, når henses til, at de faktiske og retlige oplysninger, som afgør, om der var tale om urimelige kontraktvilkår, allerede forelå på det tidspunkt, hvor den første og rettidige indsigelse blev rejst.

Henset til, at præklusion er tilladt i henhold til Domstolens praksis, skal spørgsmålet nærmere bestemt afklare, om effektivitetsprincippet – i et tilfælde, hvor debitor ikke rejser indsigelse i fuldbyrdelsessøgsmålet – medfører, at der indtræder en procesafsluttende virkning, som forhindrer både debitor og retten, *ex officio*, i på ny at prøve det, som allerede er prøvet, eller rejse indsigelser, som kunne have været fremsat, men som ikke blev det.

- 24 Uanset virkningen af retskraft og præklusion resulterer Domstolens retspraksis og den nationale lovgivning i en vis tvivl om fastlæggelsen af det sidste tidspunkt, hvor der enten *ex officio* eller på anmodning af en af parterne kan rejses indsigelse om, at et kontraktvilkår er urimeligt. Den særlige procedure for realisering af pant i fast ejendom har til formål at realisere denne sikkerhedsstilling, altså pantet, for at fyldestgøre kreditor/rekvirenten. Denne sikkerhedsstilling anses for realiseret, når den pantsatte ejendom ved en auktion overdrages til en person, som ikke er den ejer, der er i restance.

I spansk ret indtræder denne virkning, når der foreligger et overdragelsesdokument og en *modus*, som kan være en fysisk (*traditio*) eller en instrumentel aflevering (f.eks. ved et notarialdokument). Ved *nuda traditio* overdrages ejendomsretten ikke, fordi der kræves en årsag, en kompleks række af afgørelser.

Ved tvangsfuldbyrdelse ad rettens vej opnås der adkomst ved godkendelsen af salget til fordel for den højstbydende. Sagsøgerens samtykke danner adkomsten til tildelingen, mens justitssekretærens dekret angiver fremgangsmåden for gennemførelsen af ejendomsoverdragelsen. Med bekræftelse fra dette fuldbyrdelsesdekret kan den nye indehaver af ejendommen blive registreret i ejendomsregistret, og ejendommen kan indgå i retsforhold. Med henblik på denne overdragelse af ejendommen er det ikke nødvendigt, at ejendommen kommer i den nye ejers besiddelse.

Når der ikke længere kan gøres krav på godet, er det ifølge Domstolen ikke muligt at undersøge, om låneaftalen er gyldig, eller om den indeholder urimelige kontraktvilkår. Domstolen fastslog således i dom af 14. marts 2013, at »den endelige overgivelse af det pantsatte gode til en tredjemand altid er uigenkaldelig i den spanske processuelle ordning, selv hvis den omstændighed, at det kontraktvilkår, som forbrugeren har anfægtet under et anerkendelsessøgsmål, er urimeligt og dermed fører til omstødelse af proceduren med henblik på realisering

af pant i fast ejendom, bortset fra det tilfælde, hvor denne forbruger har taget forbehold for påstanden om pantets gyldighed før denne påtegning i marginen«.

Dette kriterium blev gentaget i Domstolens dom af 7. december 2017 (ECLI:EU:C:2017:945), hvori Domstolen i forbindelse med en procedure for udenretslig realisering af et pant fastslog, at det ikke var muligt at forsøge at undersøge kontraktvilkårene i en forbrugeraftale, som lå til grund for aftalens tvangsrealisering, henset til følgende betragtninger: »[d]et er [...] inden for rammerne af proceduren for realisering af pantet, at retsinstansen – om nødvendigt ex officio – kunne have foretaget en undersøgelse af, om vilkårene i aftalen om lån mod pant i fast ejendom eventuelt var urimelige.

[A]rtikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 [kan] ikke [...] finde anvendelse på en procedure [...], der er indledt af den person, der har fået tildelt den faste ejendom efter udenretslig realisering af det pant, som forbrugeren har stillet til fordel for en erhvervsdrivende kreditor, hvilken procedure har til formål at beskytte de tinglige rettigheder, som den pågældende har erhvervet lovligt, dels for så vidt som denne procedure er uafhængig af retsforholdet mellem den erhvervsdrivende kreditor og forbrugeren, dels henset til, at pantet er blevet realiseret, den faste ejendom er blevet solgt, og de tinglige rettigheder, der knytter sig dertil, er blevet overført, uden at forbrugeren har gjort brug af de retsmidler, der er fastsat i denne sammenhæng.«

Denne dom omhandler nærmere bestemt to omstændigheder, nemlig præklusion og den omstændighed, at den pantsatte ejendom er blevet overdraget. Der er imidlertid opstået tvivl om, hvorvidt muligheden for ex officio eller på anmodning af en af parterne at rejse indsigelse om, at et kontraktvilkår er ugyldigt, kan føre til, at det fastslås, at nogle af kontraktvilkårene er ugyldige – hvilket kan medføre, at hele fuldbyrdelsessøgsmålet er ugyldigt – når det efter denne tildeling og ændring i ejendomsregistret ønskes at foretage denne omfattende kontrol selv efter disse skridt, hvilket imidlertid altid skal ske inden fraflytningen og afleveringen af ejendommen til den nye ejer.

- 25 I national ret er tvivlen blevet større som følge af den spanske Tribunal Constitucionals (forfatningsdomstol) dom af 28. februar 2019, som gav forbrugeren medhold, for så vidt som sidstnævnte havde nedlagt påstand om, at aftalen var urimelig, selv om vedkommende ikke havde gjort denne urimelige karakter gældende på tidspunktet for realiseringen af pantet. Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol) er i det væsentlige af den opfattelse, at der henset til Domstolens praksis ikke foreligger præklusion, og at præklusionsvirkningen kun indtræder, hvis debitor udtrykkeligt har gjort gældende, at et kontraktvilkår er urimeligt, eller hvis retten har undersøgt dette i forbindelse med en prøvelse ex officio. Såfremt der opstår tvivl, hvilket er tilfældet, må der under alle omstændigheder forelægges et præjudicielt spørgsmål for Domstolen.

Dette er årsagen til den foreliggende anmodning om en præjudiciel afgørelse, som skal afklare rækkevidden af den negative bedømmelse af den urimelige karakter, som i den spanske procesret går forud for anordningen af fuldbyrdelsen. Det ønskes nærmere bestemt oplyst, om det er muligt at foretage en prøvelse af den urimelige karakter (ved retten ex officio, eller fordi rekvisitus anmoder herom), når pantet allerede er blevet realiseret, og ejendommen er blevet overdraget, men under alle omstændigheder inden rekvisitus er blevet frataget sin ejendom.

Uanset om retskraften og præklusionsvirkningen er indtrådt, vedrører tvivlen således spørgsmålet, om afslutningen på den procedure, der resulterer i realiseringen af sikkerhedsstillelsen, sker med auktionen, godkendelsen af salget og fuldbyrdelsesdekretet, hvilket forhindrer en prøvelse ex officio eller på anmodning af en af parterne af et kontraktvilkårs gyldighed eller urimelige karakter, eller om det derimod er muligt, selv efter tildelingen, at gøre denne urimelige karakter gældende, indtil debitor har fraflyttet ejendommen.

- 26 Det er i øvrigt vigtigt at fremhæve ændringen i national ret ved lov nr. 5/2019 af 15. marts 2019 om kreditaftaler vedrørende fast ejendom, som giver visse pantebrevsdebitorer en ny frist på ti dage til at rejse indsigelse, hvis der muligvis findes urimelige kontraktvilkår, når visse omstændigheder foreligger.

Tredje overgangsbestemmelse i lov nr. 5/2019 om den særlige ordning for fuldbyrdessøgsmål, der var under behandling på tidspunktet for ikrafttrædelsen af lov nr. 1/2013, giver navnlig rekvisitus en ny frist for at rejse en ekstraordinær indsigelse. Dette er imidlertid med forbehold af, at fuldbyrdelsesproceduren ikke er afsluttet ved, at erhververen har fået ejendommen i sin besiddelse.

- 27 På denne baggrund er der opstået forskellige synspunkter hos de forskellige retlige aktører, selv om alle har anført, at de følger Domstolens praksis.

Ifølge Tribunal Supremo (øverste domstol) foreligger der præklusion og retskraft, hvis fristen for at rejse indsigelse mod fuldbyrdelsen er udløbet, såfremt det ved fristens begyndelse var muligt at rejse indsigelse om, at et kontraktvilkår er urimeligt.

Ifølge Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol) foreligger der hverken præklusion eller retskraft, hvis der ikke foreligger en udtrykkelig afgørelse om kontraktvilkårenes gyldighed, og det sidste tidspunkt, hvor det er muligt at gøre den urimelige karakter gældende i forbindelse med realiseringen af pantet, er det tidspunkt, hvor ejendommen kommer i den nye ejers besiddelse.

Ifølge lovgiver forekommer der også at foreligge præklusion og retskraft: i det mindste i de tilfælde, hvor der ikke var en materiel mulighed for at rejse indsigelse, rejses en ekstraordinær indsigelse, som kan rejses, indtil ejendommen kommer i den nye ejers besiddelse.

På grund af disse modstridende synspunkter er det ifølge den forelæggende ret nødvendigt at forelægge et præjudicielt spørgsmål med henblik på at afklare: 1)

rækkevidden af den negative bedømmelse af gyldigheden af kontraktvilkårene i forbrugeraftaler, som i henhold til national ret går forud for anordningen af fuldbyrdelsen, 2) den præklusionsvirkning, som kan gøre sig gældende for debitor, når denne ikke rettidigt gør brug af den retlige ordning for at rejse indsigelse mod realiseringen på grund af, at aftalen er urimelig, 3) om det sidste tidspunkt, hvor retten ex officio eller debitor kan gøre gældende, at kontrakten er urimelig og dermed ugyldig, er ved tildelingen af ejendommen til tredjepart eller, eventuelt, til kreditor, eller om det derimod, selv om ejendommen er blevet overdraget, er muligt at gøre denne urimelige karakter af aftalen gældende, såfremt ejendommen ikke er kommet i den nye ejers besiddelse.

ARBEJDSDOKUMENT